

The reflection of Harut and Marut in Persian literature and its cultural, moral and educational effects in society

Abstract

Harut and Marut have been mentioned in world literature since ancient times. In ancient Iran, Zoroastrianism and the books of the Testaments, Babylonian and Elamite texts, etc. have also been mentioned. In ancient Persian interpretations and some earlier texts, the fusion of truth with myth has sometimes given it a mythological and symbolic aspect. Refinement and refinement of truth from superstition and reality from myth are meant as much as possible. The reflection of Harut and Marut in Persian poetry and the types of imaginary forms and literal and semantic literary processes will be meant. A look at the literature of other nations, including the Arabs, will be given. Recognizing the Israeli character is a matter of concern. Analysis, review and comparison of works, in general or in part, opens new horizons of knowledge in front of the readers, which can lead to different cognitions, including the recognition of new literary and scientific issues, etc. The need to address these issues is quite obvious. In this study, the aim is to reach the following: "Recognizing the main face of this story and removing the face of superstition and falsification of this historical and Islamic narrative" and "Matching the original of this story in the Qur'an with the books of the Old Testament of other Islamic religions." The method of data collection in this study is the method of studying note-taking libraries. To access the research data, the books that tell the story of Harut and Marut will first be examined and referenced. Insertion and lighting software are among the tools of this research and fish tools are also used to record data. Depending on the type of research, this research does not use questionnaire tools or laboratory equipment.

Keywords: Recognition, Harut and Marut, Holy texts, Ancient interpretations, in Persian poetry

بازتاب هاروت و ماروت در ادب فارسی و اثرات فرهنگی، اخلاقی و تربیتی آن در جامعهفائزه السادات موسوی قومی^۱محمد دیانتی^۲بشیر ذوالعلی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱/۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۱۶

چکیده

هاروت و ماروت از دوره باستان در ادبیات جهانی مطرح بوده است. در ایران باستان آیین زردشت و کتب عهدین^۱ متون بابلی و عیلامی و... نیز از آن سخن رفته است. در تفاسیر کهن فارسی و برخی متون متقدم نیز آمیختگی حقیقت با افسانه گاه به آن جنبه اساطیری و نمادین بخشیده است. پالایش و پیرایش حقیقت از خرافه و واقعیت از افسانه در حد توان منظور است. بازتاب هاروت و ماروت در شعر فارسی و گونه های صور خیال و پردازش های ادبی^۲ لفظی و معنایی منظور خواهد بود. نیم نگاهی به ادبیات دیگر ملل از جمله عرب خواهد شد. باز شناخت صبغه ی اسراییلیاتی موضوع مطمح نظر است. تحلیل، بررسی و مقایسه آثار، به صورت کلی و یاجزئی، افق های جدیدی را از دانش در مقابل دیدگان خوانندگان می گشاید که می تواند به شناخت های مختلف منجر شود از جمله شناخت مسائل ادبی و علمی جدید و... ضرورت پرداختن به این موارد، کاملاً شهود است. در این پژوهش هدف این است که به این موارد برسیم: "شناختن چهره اصلی این داستان و زدودن چهره خرافه و جعل از این روایت تاریخی و اسلامی" و "مطابقت اصل این داستان در قران با کتب عهد عتیق سایر ادیان اسلامی". روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش، روش مطالعه کتابخانه ای و یادداشت برداری است. برای دستیابی به داده های تحقیق، ابتدا کتاب هایی که در آنها به داستان هاروت و ماروت اشاره شده است مورد بررسی قرار خواهند گرفت و به آنها مراجعه می شود. نرم افزارهای درج و نور از جمله ابزارهای انجام این پژوهش هستند و ابزار فیش نیز، برای ثبت داده ها مورد استفاده قرار می گیرد. با توجه به نوع تحقیق، این پژوهش از ابزار پرسشنامه و یا وسایل آزمایشگاهی بهره نمی برد.

کلمات کلیدی: باز شناخت، هاروت و ماروت، متون مقدس، تفاسیر کهن، در شعر فارسی

^۱ دانشجوی دکتری، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

^۲ استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران (نویسنده مسئول).

^۳ استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

هاروت و ماروت از دوره باستان در ادبیات جهانی مطرح بوده است. در ایران باستان آیین زردشت و کتب عهدین 'متون بابلی و عیلامی و... نیز از آن سخن رفته است. در تفاسیر کهن فارسی و برخی متون متقدم نیز آمیختگی حقیقت با افسانه گاه به آن جنبه اساطیری و نمادین بخشیده است. پالایش و پیرایش حقیقت از خرافه و واقعیت از افسانه در حد توان منظور است. بازتاب هاروت و ماروت در شعر فارسی و گونه های صور خیال و پردازش های ادبی لفظی و معنایی منظور خواهد بود.

نیم نگاهی به ادبیات دیگر ملل از جمله عرب خواهد شد. باز شناخت صبغه ی اسرائیلیاتی موضوع مطمح نظر است.

از آنجا که تحدید گستره تحقیق ضرورت دارد به صورت گزینشی از هر سبک چند شاعر حوزه میدانی تحقیق خواهد بود. بیشتر سبک خراسانی و عراقی مورد نظر است اما در هندی و معاصر نمونه های خوبی مشهود است.

متغیرهای ما بخش هایی از کتبی است که اشاراتی به داستان هاروت و ماروت دارند و متون مختلف تفسیری و همچنین اشعار برخی از شاعران و همچنین تعدادی از کتب عهد عتیق که در آن در این باره به بحث پرداخته اند. جست و جوی اطلاعات پایان نامه ها و رساله های ایراندک و همچنین مرورگرهای مختلف درباره ی «هاروت و ماروت» و جستجو در تفاسیر کهن و متون تفسیری و اشعار برخی از شاعران حاکی از آن است که پژوهشی به این صورت تا به حال مورد بررسی قرار نگرفته است اما در موارد زیر در چند اثر بررسی شده است:

۱- بررسی اسطوره هاروت و ماروت در مثنوی معنوی از منیژه زارعی و فریبا رشیدی

۲- هاروت و ماروت در شعر فارسی از فتح الله عزیزی

۳- بررسی تاریخی افسانه هاروت و ماروت در روایات تفسیری از حامد شیوا

۴- هاروت و ماروت در قرآن از محمد بیرجندی

۵- روایت هاروت و ماروت از فرهاد کاکه رش

و.....

فرضیه های پژوهش

فرضیه اصلی:

هاروت و ماروت در شعر فارسی به سمت جعل و خرافه قدم برداشته است تا واقعیت

فرضیه های فرعی:

۱- هاروت و ماروت یک روایت تاریخی است که با جعل و خرافه آمیخته شده است.

۲- شاعران ادوار مختلف شعر فارسی از این روایت تاریخی به صورت منفی و سحرآلود استفاده کرده اند.

۳- عواملی وجود داشته اند که شاعران تحقیق و تفحص لازم را برای تمیز جعل از واقعیت و روشنگری نداشته باشند.

اهداف پژوهش

هدف اصلی

۱- شناساندن چهره اصلی این داستان و زدودن چهره خرافه و جعل از این روایت تاریخی و اسلامی میباشد.

هدف‌های فرعی

- شناسایی شاعرانی که به این موضوع پرداخته اند.
- شناسایی و معرفی شاعرانی که کوشیده اند شعرشان به واقعیت نزدیک باشد تا جعل و خرافه
- شناساندن اصل داستان و زدودن جنبه سحرآلود از داستان

ضرورت‌های خاص انجام تحقیق

تحلیل، بررسی و مقایسه آثار، به صورت کلی و یاجزئی، افق‌های جدیدی را از دانش درمقابل دیدگان خوانندگان می‌گشاید که می‌تواند به شناخت‌های مختلف منجر شود از جمله شناخت مسائل ادبی و علمی جدید و... ضرورت پرداختن به این موارد، کاملاً مشهود است.

در این پژوهش سعی شده است تا این روایت تاریخی را تنها از بعد اسلامی مورد بحث و بررسی قرار ندهد بلکه آن را به صورت چند بعدی از دیدگاه تاریخی، اسلامی و ادبی مورد واکاوی قرار دهد.

تحقیق و پژوهش‌هایی که در آثار مختلف از دیدگاه‌های گوناگون صورت می‌گیرد در مرحله اول، تجربه‌ای برای خود پژوهنده و پژوهشگر است که باعث رشد سطح علمی او خواهد شد. اما در مرحله دوم، هر تحقیقی که انجام و ارائه می‌شود خوانندگان و مراجع کنندگان هم دارد که به آن رجوع کرده و آن را مطالعه می‌کنند.

چنین تحقیقاتی برای دانشجویان و پژوهشگران، مخصوصاً کسانی که در این زمینه‌ها دست به تحقیق و پژوهش می‌زنند بسیار مهم و سودمند است و از آن بهره‌ها خواهند برد.

این پژوهش، بنیادی است و نه کاربردی؛ اما شاید بتواند در اختیار برنامه‌سازان، فیلم‌سازان، انیمیشن‌سازان و نویسندگان جدید قرار بگیرد.

جنبه‌های نوآوری و جدید بودن پژوهش

تاکنون تحقیقات فراوانی در این زمینه انجام شده است که این موضوع را از دیدگاه‌های مختلف دینی و قرانی از منظر جغرافیایی و از دیدگاه ادبی بررسی کرده اند.

اما تحقیقی که به این صورت آن را از دیدگاه شاعران ادوار مختلفی از زبان فارسی مورد بررسی قرار دهد و این نکته را مد نظر قرار دهد که آیا شاعران فارسی زبان با رویکرد خرافه به این داستان نگاه کرده اند یا نه انجام نشده است

روش تحقیق:

داده‌های علمی و تحقیقی این پژوهش از طریق فیش‌برداری به شیوه توصیفی - تطبیقی و بر پایه منابع کتابخانه‌ای و دیجیتال، گردآوری می‌شود؛ سپس داده‌های به دست آمده دسته‌بندی، توصیف و نهایتاً تحلیل خواهند شد. بر این اساس می‌توان گفت روش تحقیق در پژوهش حاضر توصیفی و به شیوه تحلیل محتواست.

تعدادی کتاب‌ها و مقالات که به طور صریح به این موضوع اشاره کرده اند در بخش منابع و ماخذ ذکر شده اند.

امامنابعی هم وجود دارند که در مراحل بعدی رساله، در میانه راه، برای کمک گرفتن، احتیاج به مراجعه به آنها می شود. از آنجاکه این منابع به طور قطع، مشخص نیستند فقط تعدادی که احتمال مراجعه به آنها زیاد است آورده می شود و اسامی تمامی آنها در بخش منابع رساله به طور کامل ذکر خواهد شد.

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش، روش مطالعه کتابخانه‌ای و یادداشت برداری است. برای دستیابی به داده‌های تحقیق، ابتدا کتاب‌هایی که در آنها به داستان هاروت و ماروت اشاره شده است مورد بررسی قرار خواهند گرفت و به آنها مراجعه می شود.

نرم افزارهای درج و نور از جمله ابزارهای انجام این پژوهش هستند و ابزار فیش نیز، برای ثبت داده‌ها مورد استفاده قرار می گیرد. با توجه به نوع تحقیق، این پژوهش از ابزار پرسشنامه و یا وسایل آزمایشگاهی بهره نمی برد.

با توجه به این که تحقیق در حیطه علوم انسانی و به خصوص زیرمجموعه ادبیات بر مبنای مطالعه و کار کتابخانه‌ای است پس جمع‌آوری مطالب با استفاده از روش فیش برداری انجام می شود.

فهرست منابع

-قران مجید

- ابن ابی الحدید، عبدالحمید، ۱۴۰۴ق، شرح نهج البلاغه، قم، انتشارات آیت الله مرعشی نجفی
- طباطبایی، سیدمحمدحسین، ۱۳۶۴، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱، ترجمه ناصر مکارم شیرازی، بنیاد علمی و فکری علامه طباطبایی
- سیوطی، جلال الدین، ۱۴۱۱ق، الدر المنثور فی التفسیر الماثور، ج ۱، بیروت، دارالکتب العلمیه
- طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن، ترجمه تفسیر مجمع البیان، ج ۱، ترجمه آیات تحقیق و نگارش علی کرمی تهران، انتشارات خوارزمی
- طبری، محمدبن جریر، ۱۳۶۷، ترجمه تفسیر طبری، ج ۱، گردآورنده ابوعلی محمد بلعمی به تصحیح و اهتمام حبیب یغمایی، تهران، دانشگاه تهران
- عتیق نیشابوری، ابوبکر، ۱۳۷۰، قصص قران مجید، به اهتمام یحیی مهدوی، تهران، انتشارات خوارزمی
- مهرین شوشتری، عباس، ۱۳۷۴، فرهنگ کامل لغات، تهران، انتشارات گنجینه
- خزائلی، محمد، ۱۳۵۰، اعلام قران، تهران، امیر کبیر
- یاحقی، محمدجعفر، ۱۳۸۸، فرهنگ اساطیر و داستان واژه ها در ادبیات فارسی، تهران، فرهنگ معاصر
- مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۷۴، تفسیر نمونه، ج ۱
- محمدقاسمی، محمد، ۱۳۸۵، اسرائیلیات و تاثیر آن بر داستانهای انبیا در تفسیر، تهران، انتشارات سروش
- کریمی نیا، مرتضی، ۱۳۹۱، زبان قران، مجموعه مقالات قران پژوهی غربیان، تهران، نشر هرمس
- صفا، ذبیح الله، ۱۳۸۶، تاریخ ادبیات دکتر صفا، نشر فردوس
- میبدی، احمدبن محمد، ۱۳۷۱، کشف الاسرار و عده الابرار میبدی، به اهتمام علی اصغر حکمت، تهران، نشر امیرکبیر
- نیشابوری، ابوبکر عتیق، ۱۳۸۱، تفسیر سوراآبادی، به تصحیح سعیدی سیرجانی، تهران، فرهنگ نشر نو
- سلیمانی اردستانی، عبدالرحیم، ۱۳۸۲، کتاب مقدس عهد عتیق و جدید، قم، آیات عشق
- خرمشاهی، بها الدین، ۱۳۷۲، قران پژوهی، تهران، نشر فرهنگی مشرق
- رازی، ابوالفتوح، روض الجنان و روح الجنان، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی
- سادات ناصری، سید حسن، دانش پژوه، منوچهر، ۱۳۶۹، هزار سال تفسیر فارسی، سیری در متون کهن تفسیری پارسی با شرح و توضیحات، تهران، نشر البرز
- دهخدا، علی اکبر، ۱۳۷۴، لغت نامه، چاپ اول، دوره جدید، تهران، دانشگاه تهران
- طبری، ابو جعفر محمد بن جریر، ۱۳۸۷، تاریخ بلعمی، ترجمه ابوعلی محمد بن بلعمی، به تصحیح محمد تقی ملک الشعرا، بهار، به کوشش محمد پروین گنابادی، نشر هرمس

-قران مجید

-ابن ابی الحدید، عبدالحمید، ۱۴۰۴ق، شرح نهج البلاغه، قم، انتشارات آیت الله مرعشی نجفی

- طباطبایی، سید محمد حسین، ۱۳۶۴، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱، ترجمه ناصر مکارم شیرازی، بنیاد علمی و فکری علامه طباطبایی
- سیوطی، جلال الدین، ۱۴۱۱ق، الدر المثور فی التفسیر الماثور، ج ۱، بیروت، دارالکتب العلمیه
- طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن، ترجمه تفسیر مجمع البیان، ج ۱، ترجمه آیات تحقیق و نگارش علی کرمی تهران، انتشارات خوارزمی
- طبری، محمد بن جریر، ۱۳۶۷، ترجمه تفسیر طبری، ج ۱، گردآورنده ابوعلی محمد بلعمی به تصحیح و اهتمام حبیب یغمایی، تهران، دانشگاه تهران
- عتیق نیشابوری، ابوبکر، ۱۳۷۰، قصص قران مجید، به اهتمام یحیی مهدوی، تهران، انتشارات خوارزمی
- مهرین شوشتری، عباس، ۱۳۷۴، فرهنگ کامل لغات، تهران، انتشارات گنجینه
- خزائی، محمد، ۱۳۵۰، اعلام قران، تهران، امیر کبیر
- یاحقی، محمد جعفر، ۱۳۸۸، فرهنگ اساطیر و داستان واژه ها در ادبیات فارسی، تهران، فرهنگ معاصر
- مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۷۴، تفسیر نمونه، ج ۱
- محمد قاسمی، محمد، ۱۳۸۵، اسرائیلیات و تأثیر آن بر داستانهای انبیا در تفسیر، تهران، انتشارات سروش
- کریمی نیا، مرتضی، ۱۳۹۱، زبان قران، مجموعه مقالات قران پژوهی غربیان، تهران، نشر هرمس
- صفا، ذبیح الله، ۱۳۸۶، تاریخ ادبیات دکتر صفا، نشر فردوس
- میبیدی، احمد بن محمد، ۱۳۷۱، کشف الاسرار و عده الابرار میبیدی، به اهتمام علی اصغر حکمت، تهران، نشر امیرکبیر
- نیشابوری، ابوبکر عتیق، ۱۳۸۱، تفسیر سوراآبادی، به تصحیح سعیدی سیرجانی، تهران، فرهنگ نشر نو
- سلیمانی اردستانی، عبدالرحیم، ۱۳۸۲، کتاب مقدس عهد عتیق و جدید، قم، آیات عشق
- خرمشاهی، بها الدین، ۱۳۷۲، قران پژوهی، تهران، نشر فرهنگی مشرق
- رازی، ابوالفتوح، روض الجنان و روح الجنان، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی
- سادات ناصری، سید حسن، دانش پژوه، منوچهر، ۱۳۶۹، هزار سال تفسیر فارسی، سیری در متون کهن تفسیری پارسی با شرح و توضیحات، تهران، نشر البرز
- دهخدا، علی اکبر، ۱۳۷۴، لغت نامه، چاپ اول، دوره جدید، تهران، دانشگاه تهران
- طبری، ابو جعفر محمد بن جریر، ۱۳۸۷، تاریخ بلعمی، ترجمه ابوعلی محمد بن بلعمی، به تصحیح محمد تقی ملک الشعرا، بهار، به کوشش محمد پروین گنابادی، نشر هرمس